

Det är enligt Stockholm Exergis mening bättre för närboende och andra berörda att ledningsprojektet prövas i en separat tillståndsprocess än om en del av ledningsprojektet (etappen mellan Lövsta och Vinsta) hade brutits ut och prövats som en följdverksamhet till kraftvärmeverket. I prövningen av kraftvärmeverket har fokus legat på skyddet av Mälaren som dricksvattentäkt, vilket hade inneburit att frågor kopplade till ledningsdragningen hade hamnat i skymundan. Genom Stockholm Exergis prövningsstrategi kommer även ledningsdragningen att få en erforderlig genomlysning. De närboende och andra som kan beröras av ledningsdragningen kommer inte att påverkas av anläggande och drift av kraftvärmeverk och hamn i Lövsta och det saknas därför skäl att involvera dessa i den nu aktuella prövningen.

DOMSKÄL

Målets handläggning

Ansökan kom in till mark- och miljödomstolen den 1 februari 2020. Efter det att Stockholm Exergi inkommit med kompletteringar den 16 oktober 2020 kungjordes ansökan under december 2020. Därefter har remissmyndigheter, SVOA, Norrvatten, föreningar, närboende m.fl. yttrat sig. Stockholm Exergi har bemött yttrandena och inkommit med kompletterande utredningar den 5 november 2021, den 22 april 2022 och den 2 september 2022. Stockholm Exergi har även gjort justeringar av åtaganden och villkorsförslag samt reservationsvis yrkat dispens från såväl skydds-föreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde som från artskydds-förordningen.

Naturvårdsverket har den 20 maj 2021 underrättat regeringen enligt 17 kap. 5 § första stycket miljöbalken om Stockholm Exergis ansökan eftersom den enligt verkets bedömning berör en verksamhet som i betraktande av de intressen som miljöbalken enligt 1 kap. 1 § ska främja kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag. Regeringen har den 26 augusti 2021 beslutat att inte vidta någon åtgärd med anledning av underrättelsen.

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling den 19-26 september 2022 med syn på platsen den 19 september 2022. I rätten har ingått en lagfaren domare, två tekniska råd och en särskilda ledamot.

Efter huvudförhandlingen har Norrvatten justerat sin inställning till ansökan och inkommit med ytterligare synpunkter. Stockholm Exergi har yttrat sig över synpunkterna.

Specifik miljöbedömning

Inledning

Norrvatten har yrkat att ansökan ska avvisas på grund av omfattande brister i samråd, ansökans avgränsning och genomförda utredningar. Norrvatten har därvid bland annat framfört att samråd inte har skett med vare sig SGU, SGI eller Boverket och att samrådet (och inte heller ansökan) omfattat den processavloppsledning som ska nyanläggas och genom vilken processavloppsvattnet och rökgaskondensat från avfallsförbränningen ska avledas till Saltsjön. Vidare har Norrvatten anfört att bristerna i underlaget medför att det inte går att bedöma vare sig verksamheternas påverkan på Östra Mälarens vattenskyddsområde och den enligt vattenskyddsföreskriften förbjudna risken för påverkan eller dess påverkan på fastställda miljökvalitetsnormer.

Även Rädda Lövsta m.fl. har i andra hand, och Christine Wirung i första hand, yrkat att ansökan ska avvisas på grund av bristande beslutsunderlag. Rädda Lövsta m.fl. har som stöd härför anfört att den miljökonsekvensbeskrivning som ligger till grund för ansökan inte lever upp till kraven i 6 kap. 35 § miljöbalken och 15-19 §§ miljöbedömningsförordningen. Flera invändningar har därvid framförts mot Stockholm Exergis lokaliseringsutredning.

Om en miljökonsekvensbeskrivning är behäftad med så väsentliga brister att den inte kan utgöra grund för ett ställningstagande till verksamhetens eller åtgärdens inverkan på miljön anses det föreligga ett processhinder. Även ett godtagbart samråd utgör en processförutsättning, dvs. en nödvändig förutsättning för att en

ansökan om tillstånd ska kunna prövas i sak. Är en sådan prövning visserligen möjlig, men beskrivningen bristfällig, får det i stället ses som en fråga om ansökningens materiella hållbarhet. Bristerna får då falla tillbaka på sökanden, vilket ytterst kan föra med sig att tillståndsansökningen avslås. (Se NJA 2009 s. 321, MÖD 2012:5 och MÖD 2015:35)

Avgränsningssamrådets genomförande och ansökans avgränsning

Enligt 6 kap. 29 § första stycket miljöbalken ska avgränsningssamrådet genomföras inför arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen och innebära att den som avser att bedriva verksamheten eller vidta åtgärden samråder om verksamhetens eller åtgärdens lokalisering, omfattning och utformning, de miljöeffekter som verksamheten eller åtgärden kan antas medföra i sig eller till följd av yttre händelser samt om miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning. Hur omfattande samråd som behövs och hur det ska utformas är beroende av den planerade verksamhetens art och omfattning. (Se prop. 1997/98:45 sid 57, prop. 2016/17:200 sid. 202 och MÖD 2015:35)

Avgränsningssamrådet ska enligt 6 kap. 30 § första stycket miljöbalken ske med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten eller åtgärden samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörda av verksamheten eller åtgärden.

Vidare följer av 6 kap. 32 § första stycket miljöbalken att länsstyrelsen under avgränsningssamrådet ska verka för att innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen får den omfattning och detaljeringsgrad som behövs för tillståndsprövningen.

Mark- och miljödomstolen anser att samrådet har varit tillräckligt omfattande och utformats på vederbörligt sätt med hänsyn till den planerade verksamhetens art och omfattning. Det förhållandet att varken samrådet eller ansökan har omfattat den processavloppsledning som är avsedd att samförläggas med fjärrvärmeledningen medför inte någon annan bedömning. Det finns således inte något hinder mot att

pröva ansökan i sak med hänsyn till det genomförda samrådet och ansökans avgränsning.

Miljökonsekvensbeskrivningen

I enlighet med 6 kap. 35 § första stycket 1 och 2 miljöbalken ska miljökonsekvensbeskrivningen bl.a. innehålla uppgifter om verksamhetens lokalisering och alternativa lösningar för verksamheten. Vidare följer av 17 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) att miljökonsekvensbeskrivningens innehåll avseende alternativa lösningar för verksamheten ska avse bl.a. uppgifter om möjliga alternativa utformningar, möjliga alternativa platser, undersökta möjliga alternativ i fråga om teknik, storlek, omfattning, skyddsåtgärder, begränsningar, försiktighetsmått och andra relevanta aspekter. Miljökonsekvensbeskrivningen kan anpassas till vad som krävs i det enskilda fallet och sökanden behöver inte ta upp alternativ som framstår som orealistiska. (Se NJA 2009 s. 321)

Domstolen konstaterar att Stockholm Exergi i miljökonsekvensbeskrivningen och den kompletterande lokaliseringsutredningen som getts in den 16 oktober 2020 har redovisat alternativa lokaliseringar för den ansökta verksamheten. Av utredningen framgår att ett flertal platser i Stockholmsregionen har utvärderats utifrån ett antal kriterier såsom ytbehov, möjlighet till effektiva transporter och närhet till anslutningspunkt i fjärrvärmenätet samt att den planerade anläggningen ska vara så stor att den kan ersätta Hässelbyverket och den fossilbaserade produktionskapacitet som finns i fjärrvärmenätet i dag. De huvudsakliga alternativ som studerats är utbyggnad av Igelstaverket i Södertälje, Hässelbyverket i Hässelby och Energihamnen vid Värtan i Stockholm respektive nyanläggning i Nynäshamn, Lövsta, Sofielund i Huddinge, Hagby i Täby och Lovön på Ekerö. Vidare har Stockholm Exergi tagit fram underlag för att utvärdera ett kombinationsalternativ där Energihamnen i Värtan och Hässelbyverkets verksamhetsområde används för två mindre anläggningar. Stockholm Exergi har därtill redogjort för skälen till att en större anläggning har valts i stället för två eller fler anläggningar.

Mark- och miljödomstolen bedömer mot denna bakgrund att lokaliseringsutredningen har den omfattning som behövs för att möjliggöra ett ställningstagande till verksamhetens inverkan på miljön. Domstolen bedömer vidare att miljökonsekvensbeskrivningen, med de kompletteringar som gjorts under målets handläggning, även i övrigt har ett sådant innehåll att den uppfyller de krav som följer av 6 kap. miljöbalken.

Sammanfattning

Det finns inte något hinder mot att pröva ansökan i sak. Den specifika miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras. Framställda förstahandsyrkanden om att ansökan ska avvisas ska därmed avslås.

Statusrapport m.m.

Den som bedriver eller avser att bedriva en industriutsläppsverksamhet ska upprätta en statusrapport. Att en ansökan i vissa fall ska innehålla en statusrapport framgår av 22 kap. 1 § första stycket punkten 7 miljöbalken. Vad en statusrapport ska innehålla regleras i 1 kap. 23 § industriutsläppsförordningen. Mark- och miljödomstolen konstaterar att ansökan innehåller en statusrapport och bedömer att den uppfyller kraven i förordningen.

Enligt 22 kap 1 c § miljöbalken framgår vidare att en ansökan om tillstånd till en ny förbränningsanläggning med en nominell elektrisk effekt på 300 megawatt eller mer även ska innehålla bl.a. en redogörelse för de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att efter driftstarten installera den utrustning som behövs för avskiljning av koldioxid från anläggningen. Domstolen anser att Stockholm Exergi har kompletterat ansökan i detta avseende på ett godtagbart sätt.

Rådighet

Den planerade verksamheten är belägen inom fastigheten Hässelby Villastad 36:1 i Stockholms kommun, vilken ägs av Stockholms kommun genom dess Exploateringskontor. Mark- och miljödomstolen anser att Stockholm Exergi, genom

rådighetsmedgivandet från Stockholm kommun, har den rådighet som behövs för vattenverksamheten.

Inledning avseende tillåtlighet

Stockholm Exergis ansökan avser tillstånd enligt miljöbalken till anläggande och drift av en energianläggning med en total tillförd bränsleeffekt om maximalt 620 megawatt samt anläggande och drift av en hamn för energiproduktionens behov. Den ansökta verksamheten har lokaliserats till Lövsta och energianläggningen är avsedd att placeras på platsen för den avvecklade Lövstatippen i nära anslutning till Mälarens strand, där hamn med kajdäck är tänkt att uppföras.

Det planerade verksamhetsområdet omges i norr och söder av tidigare nedlagda och sluttäckta avfallsdeponier. Området har sedan slutet av 1800-talet använts för verksamheter som har gett upphov till kraftiga föroreningar av såväl jord, grundvatten och sediment inom och i anslutning till området. Utförda utredningar har påvisat föroreningar av bland annat bly, PCB, dioxiner och PAH till vattenförekomsten Mälaren-Görväln. Strandlinjen har successivt flyttats ut genom utfyllnader som har gjorts med bl.a. slagg, aska och hushållsavfall.

Naturvårdsverket, Miljö- och bygglovsnämnden i Järfälla kommun, Norrvatten, Stockholms Naturskyddsförening, Rädda Lövsta m.fl., Tom Hedlund och Rolf Öhrström samt de övriga närboende som yttrat sig i målet har alla motsatt sig att tillstånd beviljas. Länsstyrelsen har däremot ansett att tillstånd kan beviljas, dock endast under förutsättning att dispens lämnas från skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde samt med de åtagande som Stockholm Exergi gjort. Även Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholms stad har ansett att tillstånd kan beviljas, men endast under förutsättning att villkor föreskrivs i enlighet med nämndens förslag. Förslag som dock, vad gäller såväl villkor för arbeten i vatten som konstruktionen av provotidsvillkor, inte har kunnat accepteras av Stockholm Exergi. Övriga remissmyndigheter, som yttrat sig över frågan om tillstånd kan ges, och Hässelby Hembygdsförening, har tillstyrkt ansökan. SVOA har också tillstyrkt

ansökan, dock endast under förutsättning att samtliga risker bedöms vara tillräckligt utredda och att de planerade åtgärderna bedöms vara tillfredsställande.

Den främsta invändningen mot de sökta verksamheterna, som remissmyndigheter och övriga som yttrat sig målet har haft, är att den valda platsen är olämplig mot bakgrund av föroreningsituationen i Lövsta och med hänsyn till risken för negativ påverkan på den direkt angränsande dricksvattentäkten Mälaren. Rädda Lövsta m.fl. och närboende har därutöver framhållit bl.a. påverkan på naturmiljön och de olägenheter som verksamheterna kommer medföra för dem i närområdet.

Mark- och miljödomstolen inleder med att konstatera att bestämmelserna i miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, se 1 kap. 1 § miljöbalken. Vidare framgår av 2 kap. 6 § miljöbalken att för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Enligt 2 kap. 7 § miljöbalken ska det dock ske en rimlighetsavvägning som innebär att kravet på lämplig lokalisering endast gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla kravet. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Det är verksamhetsutövaren som ska visa att verksamheten kan bedrivas på ett godtagbart sätt i förhållande till hänsynsreglerna, se 2 kap. 1 § första stycket miljöbalken.

Domstolen kan vidare konstatera att den valda lokaliseringen av verksamheterna, och det förhållande att etableringen är starkt ifrågasatt, medför att det finns anledning att ställa särskilt höga krav på såväl utredningen som verksamheterna. (Se MÖD 2002:7 och jfr Mark- och miljööverdomstolens domar den 2 juni 2021 i mål nr M 1523-19 och den 23 juni 2021 i mål nr M 8867-20)

Platsen för de ansökta verksamheterna är därtill belägen inom Östra Mälarens vattenskyddsområde. Länsstyrelsens skyddsföreskrifter avseende vattenskyddsområdet anses utgöra specifikationer av de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken när det gäller de aktuella verksamheterna respektive det aktuella området. (Se Mark- och miljööverdomstolens dom 10 december 2015 i mål nr M 11540-14) Om dispens krävs från de vattenskyddsföreskrifter som länsstyrelsen utfärdat utgör en sådan dispens en förutsättning för tillstånd. För att bedöma om lokaliseringen av verksamheterna överhuvudtaget kan anses lämplig måste domstolen därför först ta ställning till om de är dispenspliktiga enligt vattenskydds-föreskrifterna.

Östra Mälarens vattenskyddsområde och vattenskyddsföreskrifterna

Inledning

Östra Mälarens vattenskyddsområde utgör Stockholms primärvattentäkt avseende dricksvatten. Stockholms 26 kommuner samt Knivsta och Strängnäs erhåller sitt dricksvatten från någon av ytvattentäkterna Lovö, Norsborg, Görväln och Skytteholm. Samtliga 4 verk försörjer drygt 2 miljoner invånare med dricksvatten.

Syftet med vattenskyddsområdet är att bevara en god kvalitet på råvattnet för ytvattentäkterna vid Lovö, Norsborg, Görväln och Skytteholm inom Östra Mälaren. För att tillgodose syftet med vattenskyddsområdet har länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 22 § miljöbalken meddelat skyddsföreskrifter. Dessa skyddsföreskrifter syftar till att reglera och förhindra sådana verksamheter, hantering och åtgärder som kan medföra risk för vattenförorening och negativ påverkan på råvattenkvaliteten. (Stockholms läns författningssamling, 01FS 2008:508 och bilaga 2 till länsstyrelsens beslut den 25 november 2008)

Stockholm Exergi har ansett att den ansökta verksamheten, både i anläggnings- och driftskedet, kan bedrivas utan risk för vattenförorening i den mening som avses i vattenskydds-föreskrifterna. Stockholm Exergi har dock reservationsvis ansökt om

dispens från förbuden i 1 och 6 §§ samt de övriga bestämmelser i skydds-
föreskrifterna som kan komma att aktualiseras för de åtgärder och verksamheter
som omfattas av ansökan.

Länsstyrelsen har däremot varit av uppfattningen att det krävs dispens från i vart
fall förbuden i 1 och 6 §§ i skyddsföreskrifterna. Även SVOA, Norrvatten,
Stockholms Naturskyddsförening, Rädda Lövsta, m.fl. och har ansett att det krävs
sådan dispens. Norrvatten och Rädda Lövsta m.fl. har dock framhållit att
förutsättningar för dispens saknas.

Krävs dispens från skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde?
Östra Mälarens vattenskyddsområde är indelat i vattentäktszoner kring ytvatten-
täkterna samt en primär och en sekundär skyddszon. Energianläggningen är
planerad att uppföras inom den sekundära skyddszonen och hamnen är planerad att
anläggas inom den primära skyddszonen.

Av 1 § i skyddsföreskrifterna följer att ny verksamhet och hantering som innebär
risk för vattenförorening inte får ske inom primär och sekundär skyddszon. Detta
gäller oavsett om verksamheten eller hanteringen är reglerad eller inte i övriga
skyddsföreskrifter. I 6 § i skyddsföreskrifterna förbjuds även etablering av ny
industriell verksamhet som kan medföra risk för vattenförorening i den primär
skyddszonen. Vidare framgår att ny industriell verksamhet i den sekundära
skyddszonen ska bedrivas under iakttagande av sådana skyddsåtgärder att risken för
vattenförorening minimeras.

Med *risk för vattenförorening* avses enligt skyddsföreskrifterna en inte obetydlig
eller ringa risk för tillförsel/spridning av förorenande ämnen till yt- och grundvatten
inom Östra Mälarens vattenskyddsområde. Domstolen kan således konstatera att
förbuden inte endast omfattar ny verksamhet som medför risk för negativ påverkan
på råvattenkvaliteten.

Av Stockholm Exergis utredning framgår att muddringen i anläggningsskedet medför ett spill av kraftigt förorenade sedimentpartiklar som sprids i vattenmassan. De omfattande och kvalificerade modellberäkningar, baserade på ”worst case”-scenarier (*Sv. värsta fall-scenarier*), som bolaget låtit utföra visar dock att den suspenderade halten partiklar kommer att bli låg vid råvattenintagen. Trots detta delar domstolen länsstyrelsens bedömning att det föreligger en risk att föroreningar, i form av tungmetaller och kemiska föreningar, som i dagsläget är bundna till bottensediment och förorenade markområden, mobiliseras i samband med muddring och markarbeten samt sprids inom vattenskyddsområdet. Denna risk kan – även med beaktande av de skyddsåtgärder som Stockholm Exergi åtagit sig – varken betraktas som obetydlig eller ringa. Den omständigheten att Stockholm Exergi, utifrån utförda modellberäkningar och riskanalyser, bedömt att risken för påverkan på råvattnet är obefintlig i anläggningsskedet medför inte någon annan bedömning.

Domstolen kan dessutom konstatera att de av Stockholm Exergi föreslagna villkoren avseende arbeten i vatten inte speglar den ambitionsnivå som bolaget presterat vad gäller undersökningsmetodik och beskrivning av tillvägagångssätt för att minimera påverkan på ytvatten vid muddringen. Domstolen anser att Stockholm Exergi inte har tagit tillräcklig hänsyn till den komplexa föroreningssituationen i Lövsta med kraftigt förorenade bottensediment och markområden vid utformning av skyddsåtgärder och föreslagna villkor för att minimera påverkan på ytvatten vid arbeten i vatten. Även om Stockholm Exergi i många andra avseenden har tillmötesgått önskemål från remissmyndigheterna och vattenverkens huvudmän avseende ändringar och tillägg till föreslagna villkor, har bolaget beträffande arbeten i vatten i huvudsak motsatt sig strängare villkor än sådana av standard-karaktär vid muddring. Det förefaller således som att även Stockholm Exergi har bedömt att det finns en risk för föroreningsspridning och att bolaget tagit höjd för denna risk i sina villkorsförslag. Detta om inte annat för att möjliggöra den upphandling av dokumenterat erfaren personal som bolaget har åtagit sig som skyddsåtgärd. Domstolen kan i sammanhanget tillägga att det förhållandet att Stockholm Exergi uppgett att platschefens och mudderverkens maskinisters skicklighet och erfarenhet har en nyckelroll för att minimera påverkan på

vattenmiljön inte framstår som en betryggande skyddsåtgärd i syfte att minimera risken för vattenförorening.

Utöver den risk för vattenförorening som är kopplad till muddringen under anläggningsskedet, förväntas ca 300 fartygsanlöp årligen till den planerade hamnen under driftskedet. Även om den numera planerade CCS-anläggningen inte är föremål för prövning i förevarande mål har domstolen noterat att en sådan anläggning enligt Stockholm Exergi kan komma att medföra ett tillkommande behov av ca 250 fartygstransporter per år. Oaktat att Stockholm Exergi avser att avlägsna de förorenade sedimenten i hamnområdet anser domstolen att även den ökade fartygstrafiken under driftskedet – beaktat en lång förväntad livslängd för anläggningen – utgör en sådan risk för vattenförorening som omfattas av förbuden i vattenskyddsföreskrifterna, såväl genom t.ex. olyckor och tillbud i farleden i samband med fartygstransporterna som inom området för den sökta hamnverksamheten.

Sammanfattningsvis anser domstolen att de ansökta verksamheterna strider mot förbuden i 1 och 6 §§ skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde. Dispens krävs därmed från skyddsföreskrifterna och utgör en förutsättning för tillstånd.

Kan dispens från skyddsföreskrifterna för Östra Mälarens vattenskyddsområde meddelas?

Dispens från vattenskyddsföreskrifter får meddelas om det finns särskilda skäl och endast om det är förenligt med förbudets eller föreskrifternas syfte. (7 kap. 22 § andra stycket och 26 § miljöbalken) Möjligheten till dispens är enligt förarbetena mycket restriktiv och en dispens innebär i realiteten att undantag medges till förmån för ett enskilt intresse i ett fall där det allmänna intresset generellt bedöms väga tyngre. (Prop. 1997/98:45 del 2, s. 98) Det är den som ansöker om dispens som ska visa att förutsättningarna för dispens är uppfyllda. (Se Mark- och miljööverdomstolens avgörande den 26 juni 2018 i mål nr M 3292-17, den 8 december 2020 i mål

nr M 12143-19 samt den 26 januari 2022 i mål nr M 7756-20 och mål nr M 14036-20)

Stockholm Exergi har som särskilda skäl för dispens angett att även om en begränsad påverkan kan uppkomma i samband med muddringen så föreligger det ingen risk för påverkan på vattenkvaliteten vid råvattenintagen. Påverkan i samband med muddring är enligt Stockholm Exergi tillfällig och kommer efter vidtagna åtgärder att bidra till en förbättrad kvalitet på råvattnet för ytvattentäkterna Lovö och Görväln. Detsamma gäller enligt bolaget den planerade dagvattenreningsanläggningen och reningen av grundvatten inom det blivande verksamhetsområdet. Fartygstrafiken i driftskedet har enligt Stockholm Exergi endast en försumbar påverkan på vattenkvaliteten i samband med anlop i den blivande hamnen.

Enligt Stockholm Exergi är de planerade åtgärderna och verksamheterna vidare förenliga med föreskrifternas syfte, eftersom tillräckliga åtgärder kommer att vidtas för att säkerställa att oacceptabelt höga halter av föroreningar inte når råvattenintagen. De planerade åtgärderna kommer därtill enligt bolaget att förbättra situationen i vattenskyddsområdet eftersom både de förorenade sediment, som nu finns i vattenskyddsområdet, och den nuvarande belastningen från verksamhetsområdet kommer att åtgärdas.

Länsstyrelsen har i remissyttranden i målet bedömt att dispens mot förbudet i 1 och 6 §§ i föreskrifterna bör kunna lämnas under förutsättning att Stockholm Exergis skyddsåtgärder omfattar hela deponiområdet, dvs. även utanför sökt verksamhetsområde. Under huvudförhandlingen i målet har länsstyrelsen dock angett att myndigheten insett svårigheterna med ett åtagande som omfattar hela Lövstaområdet och överlåtit till domstolen att bedöma om det föreligger särskilda skäl för dispens och om en sådan är förenlig med förbudets eller skyddsföreskrifternas syfte.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Energiförsörjning är en samhällsviktig verksamhet och det finns ett stort behov av en ny energianläggning i Stockholm. Samhället har också ett behov av att omhänderta sorterat restavfall. Generellt sett innebär det dessutom god hushållning att fortsätta använda redan exploaterad mark för industriändamål istället för att ta orörd mark i anspråk.

Den muddring och de saneringsåtgärder som är avsedda att utföras för att möjliggöra de ansökta verksamheterna kan vidare komma ge en förbättrad kvalitet på råvattnet för ytvattentäkterna Lovö och Görväln efter anläggningsskedet. Åtgärderna och de nya verksamheterna innebär dock också att slutliga efterbehandlingsåtgärder för området skjuts på framtiden och att dessa kan komma att försvåras. Det är vidare fråga om nya verksamheter som är avsedda att lokaliseras i och i anslutning till en vattentäkt som förser drygt 2 miljoner människor med dricksvatten. Lokaliseringen är starkt ifrågasatt och skyddet för den framtida dricksvattenförsörjningen utgör ett mycket tungt vägande allmänintresse. Med hänsyn till vattentäktens stora betydelse för samhället och då befintliga reservvattentäkter har begränsade möjligheter att långsiktigt tillhandahålla dricksvatten skulle en förorening av råvattnet få mycket stora negativa konsekvenser. (Jfr. Mark- och miljööverdomstolens dom 10 december 2015 i mål nr M 11540-14)

Även med beaktande av att risken för en sådan förorening är begränsad kan de av Stockholm Exergi anförda skälen mot denna bakgrund inte anses utgöra särskilda skäl för dispens från vattenskyddsföreskrifterna. Den intresseavvägning som enligt 7 kap. 25 § miljöbalken ska göras vid dispensfrågans prövning leder inte till någon annan bedömning. Domstolen anser för övrigt att de nya verksamheterna inte heller kan anses förenliga med förbudens syfte.

Eftersom det inte finns särskilda skäl saknas det förutsättningar att ge dispens från förbuden i 1 och 6 §§ i vattenskyddsföreskrifterna och dispensansökan ska avslås. Det saknas därmed även förutsättningar att ge tillstånd enligt miljöbalken till ansökta verksamheter och Stockholm Exergis ansökan om tillstånd ska därför också

avslås. Det finns således inte skäl för domstolen att i övrigt pröva tillåtligheten av verksamheterna.

Prövningsavgift

Prövningsavgiftens storlek har inte ifrågasatts. Något skäl för att minska eller efterskänka avgiften har inte framkommit. Prövningsavgiften ska därför fastställas till tidigare beslutat belopp.

Rättegångskostnader

Stockholm Exergi har medgett såväl den av länsstyrelsen som av Kyrkhamns varvförening yrkade ersättningen för rättegångskostnader avseende vattenverksamheten. De yrkade beloppen ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 19 december 2022.

Katarina Winiarski Dol

Gisela Köthnig

Tony Persson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Katarina Winiarski Dol, ordförande, tekniska råden Gisela Köthnig och Tony Persson samt den särskilda ledamoten Torbjörn Holmgren.